

Date :- 01/08/2023

NOTIFICATION

Sub :- CBCS Syllabi of M. A. in Sanskrit (Sem. I & II)

Ref. :- Decision of the Academic Council at its meeting held on 26/07/2023.

The Syllabi of M. A. in Sanskrit (First and Second Semesters) as per **NATIONAL EDUCATION POLICY - 2020** and approved by the Academic Council as referred above are hereby notified for implementation with effect from the academic year 2023-24.

Copy of the Syllabi Shall be downloaded from the College Website
(www.kcesmjcollege.in)

Sd/-
Chairman,
Board of Studies

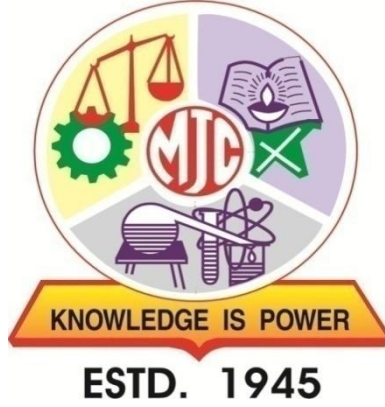
To :

- 1) The Head of the Dept., M. J. College, Jalgaon.
- 2) The office of the COE, M. J. College, Jalgaon.
- 3) The office of the Registrar, M. J. College, Jalgaon.

Knowledge is Power

Khandesh College Education Society's
Moolji Jaitha College, Jalgaon
An "Autonomous College"

Affiliated to
Kavayitri Bahinabai Chaudhari
North Maharashtra University, Jalgaon-425001

STRUCTURE AND SYLLABUS

MA Sanskrit

(SEM I & II)

**Under Choice Based Credit System (CBCS)
and
as per NEP-2020 Guidelines**

[w.e.f. Academic Year: 2023-24]

प्रस्तावना

भारत सरकारच्या नवीन शैक्षणिक धोरणानुसार कौशल्याधिष्ठीत मानव संसाधन हे उच्च शिक्षणाचे उद्दिष्ट आहे. ह्या सैद्धांतिक संकल्पनांचे सखोल ज्ञान आणि अनुभवात्मक प्रात्याक्षिक पद्धतींद्वारे हे संपादन केले पाहिजे हा या मागचा दृष्टीकोन आहे. UGC, NEP-2020 आणि महाराष्ट्र सरकारच्या मार्गदर्शक तत्वांनुसार मूळजी जेठा महाविद्यालय (स्वायत्त) ने विभाग-विशिष्ट संरचना स्वीकारली आहे. महाविद्यालयाच्या संस्कृत अभ्यास मंडळाने संस्कृत पदव्युत्तर प्रथम वर्षाचा अभ्यासक्रम तयार केला आहे. भारताची प्राचीन साहित्याची परंपरा लक्षात घेऊन, या अभ्यासक्रमातून संस्कृत भाषा आणि साहित्य याविषयीची माहिती तसेच संस्कृतची लेखन व संभाषण ही भाषिक कौशल्ये, संशोधनाची आवड आणि मानवीय नैतिक मूल्ये विद्यार्थ्यांमध्ये विकसित होतील असा प्रयत्न केलेला आहे. संस्कृत विषयातील मूलभूत घटके, भाषिक, आध्यात्मिक, विज्ञाननिष्ठ माहिती व्हावी आणि मातृभाषेसह संस्कृत भाषेतील सार्वत्रिक ज्ञान व्हावे हा या अभ्यासक्रमाच्या रचनेमागील हेतू आहे. याशिवाय , प्रथम वर्षाच्या विद्यार्थ्यांना संस्कृतची भाषिक कौशल्ये शिकविली जातील किंबहुना एक पेपर मराठी असल्यामुळे विद्यार्थ्यांची रोजगारक्षमता देखील वाढेल.

दोन वर्षांच्या एकूण अभ्यासक्रमात संस्कृत साहित्य , संस्कृत वाङ्मयाचा इतिहास , साहित्यप्रकारांचा सूक्ष्म विचार, व्याकरण, वेद, दर्शन, लेखन व भाषा कौशल्ये, भाषाविज्ञान, भाषा संशोधन, प्राचीन भारतीय विज्ञान साहित्य, पत्रकारिता, महाकाव्ये, नाटक, आधुनिक संस्कृत साहित्य, मराठी साहित्य हे विषय असणार आहेत. याशिवाय, अभ्यासक्रमाची रचना संस्कृत भाषा आणि साहित्य संशोधन , भाषांतरमीमांसा यांसारख्या अभ्यासपत्रिका विविध क्षेत्रातील वर्तमान आणि भविष्यातील गरजा पूर्ण करण्यासाठी तयार करण्यात आलेल्या आहेत. ज्यातून विद्यार्थ्यांची विविध कौशल्ये विकसित करण्यावर भर देण्यात आला आहे. या अभ्यासक्रमात प्रात्यक्षिकाचा देखील समावेश आहे. प्रत्येक पेपरचा तपशीलवार अभ्यासक्रम सुचवलेल्या अधिक वाचनासाठीच्या संदर्भांच्या यादीसह जोडला आहे.

Program Outcomes (PO) for M.A. Program:

Upon successful completion of the M.A. program, student will be able to:

No.	PO
1	Students know the Vedik Literature, Vyakarn. Sanskrit sahitya, Darshan sahitya & Dharmashastra.
2	Students get the grammatical skills, Spiking & writing skills.
3	Students understand the importance of five Kaya sampradaya & its origins History.
4	Students get the literary skills of Sanskrit language.
5	Students use Sanskrit knowledge and skills to analyse problems involving, Society members/ etc.
6	Sanskrit to enable him to identify challenging societal problems through The Sanskrit Literature.

Program Specific Outcome PSO (M.A. Sanskrit):

After completion of this course, students are expected to learn/understand the:

PO No.	PSO
1	Information about the types of Sanskrit Literature.
2	Develop Attitude Socio Linguistics of Students.
3	Information about Grammar studies.
4	Develop Critic & Research Attitude of Student.
5	Develop Attitude of Literary Forms.
6	Information about ancient Indian Knowledge system.
7	Develop Reading, Writing & Communication Skills of Students.
8	Information about Popular Sanskrit Literature.
9	Develop Editing skills of students.
10	Information about tradition of Journalism in Sanskrit.

Multiple Entry and Multiple Exit options:

The multiple entry and exit options with the award of PG two year degree depending upon the number of credits secured;

Levels	Qualification Title	Credit Requirements		Year
		Minimum	Maximum	
6.5	PG First Year	22	22	1
7.0	PG Second Year	22	22	2

M. A. Sanskrit Course Structure

Semester	Course Module	Credit	Hours/ week	TH/ PR	Code	Title
I	DSC	4	4	TH	SAN-DSC - 511	Laghukavya -लघुकाव्य
	DSC	4	4	TH	SAN-DSC - 512	Grammar I व्याकरण I
	DSC	4	4	TH	SAN-DSC- 513	Upnishad उपनिषद्
	DSC	2	2	TH	SAN-DSC - 514	Science in Sanskrit Literature संस्कृत साहित्यातील वज्ञान
	DSE	4	4	TH	MAR-DSE515-A	A-साहित्यप्रकारांची संकल्पना I
					MAR-DSE-515-B	B-तौलनिक साहित्याभ्यास
	RM	4	4	TH	SAN-RM 516	Sanskrit Language and Research संस्कृत भाषा आ ण संशोधन
II	DSC	4	4	TH	SAN-DSC - 521	Epic महाकाव्य
	DSC	4	4	TH	SAN-DSC - 522	Grammar II व्याकरण II
	DSC	4	4	TH	SAN- DSC - 523	Drama नाटक
	DSC	2	2	TH	SAN-DSC- 524	Dharmasharta धर्मशास्त्र
	DSE	4	4	TH	MAR-DSE-525A	A साहित्यप्रकारांची संकल्पना II
					MAR-DSE-525B	B- महानगरीय मराठी साहित्य
	OJT/INT	4	4	PR	INT-SAN-526	Intership/ on Job traing प्र शक्षण कार्यक्रम

DSC : Department-Specific Core course
DSE : Department-Specific elective
GE/OE : Generic/ Open elective
SEC : Skill Enhancement Course
TH : Theory
RM : Research Methodology
OJT : On Job Training
RP : Research Projec

Exam Pattern
(100 Marks Theory course)
Pattern of Question Papers (Sem.-I & Sem.- II)

External Theory Examination		
Time : 3 Hours	Component Wise Details	Total Marks : 60
No. of Question		Marks
Question No.- 1	(Attempt any 2 out of 3 sub-questions)	12
Question No.- 2	(Attempt any 2 out of 3sub-questions)	12
Question No.- 3	(Attempt any 2 out of 3sub questions)	12
Question No.- 4	(Attempt any 2out of 3sub questions)	12
Question No.- 5	(Attempt any 3 out of 4 sub questions)	12
External Theory Examination Total marks		60
Internal theory assessment		
Unit Test (Component- 2)		20
Assignment / Group Discussion / Project / Seminar / Activity Participation / Study Visit (Component-3)		20
Internal Examination assessment Total Marks		40
External Theory Examination And Internal Examination assessment Total marks		100

Exam Pattern

(50 Marks Theory course)
Pattern of Question Papers (Sem. - I & Sem. - II)

External Theory Examination		
Time : 2 Hours	Component Wise Details	Total Marks : 40
No. of Question		Marks
Question No.- 1	(Attempt any 2 out of 3 sub-questions)	10
Question No.- 2	(Attempt any 1 out of 2 sub questions)	10
Question No.- 3	(Attempt any 2 out of 3 sub questions)	10
Question No.- 4	(Attempt any 2 out of 3 sub-questions)	10
External Theory Examination Total marks		40
Internal theory assessment		
Unit Test (Component-2)		10
Internal Examination assessment Total Marks		10
External Theory Examination And Internal Examination assessment Total marks		50

M. A. Sanskrit
SEM - I
SAN-DSC-511 Laghukavya
लघुकाव्य

Total Hours: 60

Marks: 100

Credits: 4

Course Objectives	1. To study the definition of Laghukavya. 2. To study the beauty of Kavya/poetry & Laghukavya 3. To study the language skills of Kalidasa. 4. To do the comparative study of Laghukavya	
Course Outcomes	At the end of course, the students will be able to; 1. know the definition of Laghukavya. 2. acknowledge with the beauty of Kavya/poetry & Laghukavya. 3. get the language skills of Kalidasa. 4. understade the comparative study of Laghukavya	
Unit	Topic Particulars	Hours
Unit I	मेघदूत – का लदास पूर्वमेघदूत 1.1 का लदासाचा काळ, कलाकृति, कथानकातील दुवे. 1.2 श्लोक १ ते ९, मेघाची स्तुती, भाषासौंदर्य, अलंकार 1.3 १० ते १९ मेघाला मार्गदर्शन, मेघाची स्तुती. 1.4 श्लोक २० ते २९ भाषांतर, निसर्गवर्णन, मेघाचा मार्ग	15
Unit II	मेघदूत – का लदास पूर्वमेघदूत 2.1 श्लोक ३० ते ३९, काव्यातील रसपरिपोष 2.2 श्लोक ४० ते ४९ मेघाचा मार्ग, रसा भव्यवक्ती. 2.3 श्लोक ५० ते ५८ ब्रम्हावर्त देशाचे वर्णन. 2.4 श्लोक ५९ ते ६६ पर्वत व मेघाचे संबंध ४. प्रादेशिक व संज्ञाप्रवाही कादंबऱ्यांचे स्वरूप, वैशिष्ट्ये व वेगळेपण	15
Unit III	उत्तरमेघदूत 3.1 श्लोक ०१ ते ०७ अलका नगरीचे वर्णन 3.2 श्लोक ०८ ते १६ अलका नगरीचे वैभव 3.3 श्लोक १७ ते २५ यक्ष पत्नीचे वर्णन 3.4 श्लोक २६ ते ३१ यक्षाच्या घराचे सौंदर्य	15

Unit IV	उत्तरमेघदूत 4.1 श्लोक ३२ ते ३८ मेघाला केलेल्या सूचना 4.2 श्लोक ३९ ते ४३ यक्ष पत्नीला निरोप 4.3 श्लोक ४४ ते ४९ मोराचे वर्णन, यक्ष पत्नीचा वरह 4.4 श्लोक ५० ते ५५ यक्षीणीचे सांत्वन, मेघाप्रति कृतज्ञता	15
Study Resources	1 का लदास <i>मेघदूत</i>, एम.आर.काळे (संपा) पुणे प्र.के जोशी प्रकाशन, १९६८ 2. का लदास <i>मेघदूत</i> - मंगरुळकर व बापट संपा. पुणे. प्रकाशक, रा. ज. देशमुख, कसबा पेठ. १९६८ 3. वाटवे के. ना. <i>संस्कृत काव्याचे पंचप्राण</i>. प्रका. पुणे, म.म. केळकर, टिळक रोड, -२ -१९४७ 4. मराशी वा. व.. <i>का लदास</i>, नागपूर, सु वचार प्रकाशन मंडळ ल. १९३४ 5. जोग.डॉ. आर.आर. <i>संस्कृत काव्यवाङ्मय</i>. पुणे. सुयोग प्रकाशन, १९६६ 6. का लदास. <i>मेघादूतम्</i>, पुंड स्वानंद संपा. नागपूर. ऋचा प्रकाशन, २००२ 7. का लदास, <i>मेघादूतम्</i>, गद्रे रा.ना. संपा. पुणे, आय डयल बुक सर्व्हिस, १९५७ ८. का लदा, <i>मेघादूतम्</i>. बोरवणकर रा.ग. संपा. पुणे, शं. न. जोशी. चत्रशाळा, १९३५ 9. भट. गो.के. <i>संस्कृत नाटके आ ण नाटककार</i>. पुणे ३०. श्री वद्या प्रकाशन ,शनिवार पेठ, १९८० 10. कुलकर्णी ज्ञानेश्वर, क वराज. पुणे, मृद्गगंध प्रकाशन, १९९९	

M. A. Sanskrit
SEM - I
SAN- DSC-512 Grammar- I
व्याकरण- I

Total Hours: 60
Marks: 100

Credits: 4

Course objectives	. To study the importance of Sanskrit grammar. 2. To study the basic knowledge about Sanskrit grammar. 3. To study the language skills. 4. To learn the grammatical skills of writing and types of sentence framing	
Course outcomes	At the end of course, the students will be able to: 1. know the importance of Sanskrit grammar 2. know the basic knowledge about Sanskrit grammar. 3. know the language skills. 4. get the grammatical skills of writing and types of sentence framing.	
Unit	Topic Particular	Hours
Unit I	सद्वांत कौमुदी कारक प्रकरण 1.1 प्रथमा वभक्ती 1.2 द्वितीया वभक्ती. 1.3 तृतीया वभक्ती. 1.4 तृतीया वभक्ती	15
Unit II	सद्वांत कौमुदी कारक प्रकरण 2.1 तृतीया वभक्ती. 2.2 तृतीया वभक्ती. 2.3 चतुर्थी वभक्ती. 2.4 चतुर्थी वभक्ती	15
Unit III	सद्वांत कौमुदी कारक प्रकरण 3.1 पंचमी वभक्ती. 3.2 पंचमी वभक्ती. 3.3 षष्ठी वभक्ती. 3.4 सप्तमी वभक्ती.	15

Unit IV	अपठित गद्य-पद्य 4.1 कथा ग्रंथ उतारे 4.2 काव्य ग्रंथ उतारे 4.3 नाट्य ग्रंथ उतारे 4.4 सुभाषत उतारे	15
Study Resources	1. दी क्षत. भोजी; लघु सद्वांत कौमुदी; नीला सोमलवार संपा., कौमुदी प्रकाशन, यवतमाळ.2005 . 2. पेन्ना, मधुसूदन; वी.सा. संस्कृत साधना; नागपूर. वसा बुक्स, 2018 . 3. दी क्षत भोजी; लघु सद्वांत कौमुदी; संपा. म. द. साठे; पुणे. चत्रशाळा प्रकाशन ,1990. 4. दातार. ना, मा. ;काव्यशास्त्र वनोदेन ; मुंबई. मातृभूमी सेवा ट्रस्ट, 1997. 5. दी क्षत भोजी; लघु सद्वांत कौमुदी: गीताप्रेस गोरखपुर प्रकाशन, गोरखपूर,2021. 7 निर्णय सागरिया; शब्दरूपाव ल; वाराणसी; चौखंभा वद्याभवन; 2016 8. शर्मा वष्णु; पंचतंत्र; दिल्ली; मोतीलाल बनारसी दास; 1988 . 9. भर्तृहरि; नितीशत, शृंगारशतक, वैराग्यशतक, (शतकत्रयी) संपा. ल. गो. वींझे ; पुणे .शुभदा सारस्वत प्रकाशन. 2012 10) पद्मश्री डॉ. क पलदेव दिवेदी : संस्कृत व्याकरण एवं लघु सद्धान्त कौमुदी, वश्व वद्यालय प्रकाशन ,पो.बा.११४९ , वशालाक्षी भवन,चौक – वाराणसी - २२१००१ 11) भास, स्वप्नवासदत्तम्, वाराणसी,चौखंभा सुरभारती प्रकाशन, २००६ 12) चाणाक्य, चाणाक्यनीती, वाराणसी,चौखंभा सुरभारती प्रकाशन, २००६	

M. A. Sanskrit
SEM-I
SAN- DSC-513 Upnishad
उपनिषद

Total Hours: 60
Marks: 100

Credits: 4

Course objectives	1. To study the Indian philosophy. 2. To study the importance of philosophy in human life. 3. To study the philosophy of <i>Ishawasyopnishad</i> 4. To study the philosophy of <i>Kenopanishada</i>	
Course outcomes	At the end of course, the students will be able to; 1.understand the Indian philosophy. 2.know the importance of philosophy in human life. 3.learn the philosophy of <i>Ishawasyopnishad</i> . 4.know the philosophy of <i>Kenopanishada</i> .	
Unit	Topic Particular	Hours
Unit I	भारतीय तत्त्वज्ञान: संकल्पना व स्वरूप 1.1 तत्त्वज्ञान म्हणजे काय? 1.2 भारतीय तत्त्वज्ञानाचे स्वरूप. 1.3 उपनिषदाचे तत्त्वज्ञान. 1.4 भगवतगीतेतील तत्त्व वचार.	15
Unit II	ईशावास्योपनिषद 2.1. ईशावास्योपनिषदाचे स्वरूप व तत्त्वज्ञान 2.2. मंत्र १ ते ६ 2.3. मंत्र ७ ते १२ 2.4. मंत्र १३ ते १८	15
Unit III	केनोपनिषद 3.1 उपनिषदाचा काळ, महत्त्व,स्वरूप व तत्त्वज्ञान 3.2 प्रथम खंड केन शब्दाने प्रारंभ, पंच ज्ञानेद्रीयांना कोण प्रेरणा देतो. 3.3 द्वितीय खंड, ब्रम्हाचे स्वरूप व महती 3.4 परब्रम्हाचे वर्णन	15

Unit IV	केनोपनिषद 4.1 तृतीय खंड, इंद्रादी देवाच्या कथा, 4.2 देवासुर युद्धाचे म्हात्त्व 4.3 चतुर्थ खंड -ज्ञानाची पूर्तता 4.4 ब्रम्ह वद्येचे फलत.	15
Study Resources	१ दीक्षित श्रीनिवास. <i>भारतीय तत्त्वज्ञान</i>, कोल्हापूर, फडके प्रकाशन, २००२ २. श्री अर वंद. <i>ईशावास्योपनिषद</i>, पाँडेचरी पुणे.सुयोग प्रकाशन.२९९० ३. सातावळेक, <i>ईशावास्योपनिषद</i> पारडी, बलसाड, गुजरात १९८० ४. डांगे संधू. <i>भारतीय साहित्याचा इतिहास</i> मंगल प्रकाशन , नागपूर.१९७५ ५. जोशी उमाशंकर दिल्ली, नेशनल बुक ट्रस्ट, १९९९ ६. . Macdonell, Munshiram Manoharlal <i>History of Sanskrit Literature, Delhi, 1958</i> १०.जोग द. वा. संपा <i>सुबोध उपनिषद संग्रह</i>- पुणे. गायत्री साहित्य १९८१ ११.तेलंग शास्त्री पं. श्री. जगन्नाथ. <i>केनोपनीषद</i>. वाराणसी भारतीय वद्या प्रकाशन. २००३ १२. देवधर सं. कृ. <i>केनोपनीषद</i>. पुणे.प्रसाद प्रकाशन, १९९९ १३.वर्णेकर श्री. भा. <i>भारतीय धर्म व तत्त्वज्ञान</i>, पुणे. महाराष्ट्र वद्यावीठ पुस्तक ग्रंथ नी र्मति मंडळ, १९७५ १४. Kanayalal a m. Talareja, <i>Philosoph of Vedas , Bombay, Talreja Publication,1982</i>	

M. A. Sanskrit
SEM - I
SAN-DSC-514 Science in Sanskrit Literature

संस्कृत साहित्यातील वज्ञान

Total Hours: 30

Marks: 50

Credits: 2

Course objectives	1. To study the importance of Indian Knowledge . 2. To study the Importance of Indian Science . 3. To provide the students Indian knowledge . 4. To study the ancient knowledge of Sanskrit.	
Course outcomes	At the end of course, the students will be able to; 1. know the importance Indian Knowledge .. 2. learn the Importance of Indian Science . 3. get the Indian knowledge . 4. know ancient knowledge of Sanskrit .	
Unit	Topic Particular	Hours
Unit I	भारतीयपरंपरा वज्ञान परंपरा महाभारते वैज्ञानिकाः अंशा 1.1 खगोलशास्त्र 1.2 वैद्यकीयम 1.3 वस्त्रशास्त्र 1.4 रसायनशास्त्र	08
Unit II	. वेदातील पर्यावरण 2.1 पृथ्वी संरक्षण (अथर्व-पृथ्वी सूक्त १ते१० मंत्र) 2.2 जल संरक्षण 2.3 वायू संरक्षण 2.4 वनस्पती संरक्षण	07
Unit III	वृक्षायुर्वेद (३१ श्लोक) 3.1 वृक्ष लागवड 3.2 वृक्षांची काळजी 3.3 कीटकनाशके 3.4 पाणी सचन	08

Unit IV	प्राचीन जल व्यवस्थापन 4.1 वेदातील जल संरक्षण 4.2 जल संरक्षण उपाय 4.3 रामायण कालीन जल संरक्षण 4.4 महाभारतकालीन जल संरक्षण.	07
Study Resources	1. सोनी सुरेश, भारताची उज्ज्वल विज्ञान परंपरा, अनुवादक- क्षीरसागर क. कृ. 2005 . 2. देव द्या, वेदो में पर्यावरण शिक्षा, जयपूर, सुरभि प्रकाशन, २०१७ 3. वराहमिहिर, बृहत्संहिता, संपादक, आठले जनार्दन हरि, पुणे, वरदा प्रकाशक, २०१५ 4. भलवतकर भाग्यश्री, प्राचीन भारतीय जलव्यवस्थापन जळगाव, अथर्व प्रकाशन, २०२३ 5. कुलकर्णी र. पु. कौटिलीय अर्थशास्त्रातील शिल्पशास्त्र , मुंबई, महाराष्ट्रराज्य साहित्य आणि संस्कृती मंडळ. २०२१ 6. घाटे निरंजन, आपल्या पूर्वजांचे विज्ञान 7. वेलणकर श्री. भि. प्राचीन भारतीय भौतिक विज्ञान. 8. पराशर, कृषिपराशर, संपादक प्रो. रामचंद्र पांडेय, दिल्ली, मोतीलाल बनारसी दास, २००२ 9. भारतीया विज्ञान परंपरा, दिल्ली, संस्कृत भारती, 10. Science in Sanskrit, delhi, Sanskrit Bharti 2021 11. त्रिपाठी उपेन्द्र कुमार, यजुर्वेद में पर्यावरण , वाराणासी, चौखंबा संस्कृत भवन, २००८ 12. सोजीत्रा विजय एस., वैदिक संस्कृती और पर्यावरण संरक्षण, जयपूर, पैराडाइज पुब्लिकेशन, २०११ 13. शास्त्री शंकर लाल, संस्कृत वाङ्मय में पर्यावरण, जयपूर, हंसा प्रकाशन. २००९ 14. भास्कराचार्य, लीलावती, पुणे, आनंदाश्रम संस्कृत ग्रंथावली, १९३७ 15. वर्तक वि. प. वैदिक विज्ञान व वेदकालीन निर्णय, पुणे, वर्तक प्रकाशन, २००४	

M. A. Sanskrit
SEM-I
MAR- DSE-515A
साहित्यप्रकारांची संकल्पना -I

Total Hours: 60

Marks: 100

Credits: 4

अभ्यासक्रमा ची उद्दिष्टे	१) मराठीतील विविध साहित्यप्रकारांचा परिचय करून देणे. २) साहित्यप्रकारांची स्वरूप वैशिष्ट्ये समजावून सांगणे. ३) कविता व कथा या साहित्यप्रकारांची रचना, आशय विषय व आविष्कारतंत्र यांची माहिती देणे. ४) कादंबरी व नाटक या साहित्यप्रकारांची रचना, आशय विषय व आविष्कारतंत्र यांची माहिती देणे.	
अभ्यासक्रमा चे फलित	१) विद्यार्थ्यांना कविता हा साहित्यप्रकार सर्वांगाने समजून घेता येईल. २) विद्यार्थ्यांना कथा हा साहित्यप्रकार सर्वांगाने समजून घेता येईल. ३) विद्यार्थ्यांना कादंबरी हा साहित्यप्रकार सर्वांगाने समजून घेता येईल. ४) विद्यार्थ्यांना नाटक हा साहित्यप्रकार सर्वांगाने समजून घेता येईल.	
Unit	Topic Particular	Hours
Unit I	कविता : संकल्पना व स्वरूप १ कविता : व्याख्या व स्वरूप २ कवितेचे घटक ३ कवितेचे प्रकार ४ कवितेचा आकृतीबंध, वैशिष्ट्ये व वेगळेपण	15
Unit II	कथा : संकल्पना व स्वरूप १ कथा : व्याख्या व स्वरूप २ कथेचे घटक ३ कथेचे प्रकार ४ कथेचा आकृतीबंध, वैशिष्ट्ये व वेगळेपण	15
Unit III	कादंबरी : संकल्पना व स्वरूप १ कादंबरी : रचनाबंध व स्वरूप २ कादंबरीचे घटक ३ कादंबरीचे प्रकार ४ कादंबरीचा आकृतीबंध, वैशिष्ट्ये व वेगळेपण	15
Unit IV	नाटक : संकल्पना व स्वरूप १ नाटक : संकल्पना व स्वरूप २ नाटकाचे घटक ३ नाटकाचे प्रकार ४ नाटकाचा आकृतीबंध, वैशिष्ट्ये व वेगळेपण	15

Study Resources	१. भागवत श्री.पु. व रसाळ सुधीर (संपा.), साहित्यप्रकारांची संकल्पना : अध्ययन आणि प्रकार, मुंबई, मौज प्रकाशन, १९८७. २. गाडगीळ गंगाधर, साहित्याचे मानदंड, मुंबई, पॉप्युलर प्रकाशन, १९६२. ३. पाटील गंगाधर, समीक्षेची नवी रूपे, मुंबई, मॅजेस्टिक प्रकाशन, १९८१. ४. जोशी सुधा, कथा: संकल्पना आणि समीक्षा, मुंबई, मौज प्रकाशन, २०००. ५. गणोरकर प्रभा व इतर (संपा.), संज्ञा संकल्पना कोश, मुंबई, ग.रा. भटकळ फाउंडेशन, पुनर्मुद्रण २०१३. ६. राजाध्यक्ष विजया व इतर (संपा.), समीक्षा संज्ञा कोश, मुंबई, महाराष्ट्र साहित्य व संस्कृती मंडळ, २००२. ७. मालशे स.गं., साहित्याभ्यासाची शैलीलक्ष्यी पद्धत, मुंबई, मुंबई मराठी संशोधन मंडळ, १९८१. ८. गाडगीळ गंगाधर, खडक आणि पाणी, मुंबई, पॉप्युलर प्रकाशन, १९६०. ९. कुरंदकर नरहर, धार आणि काठ, पुणे, देशमुख आणि कंपनी, १९८०. १०. हस्तक उषा, कादंबरी आणि मराठी कादंबरी, औरंगाबाद, साहित्यसेवा प्रकाशन, १९९३. ११. देशपांडे कुसुमावती, मराठी कादंबरी : पहिले शतक, मुंबई, मराठी साहित्य संघ प्रकाशन, १९७५. १२. थोरात हरिश्चंद्र, कादंबरीविषयी, पुणे, पद्मगंधा प्रकाशन, २०१५. १३. पाटणकर वसंत, कविता: संकल्पना, निर्मिती आणि समीक्षा, मुंबई, मराठी विभाग, मुंबई विद्यापीठ आणि अनुभव प्रकाशन, १९९५. १४. काळे अक्षयकुमार, अर्वाचीन मराठी काव्यदर्शन, नागपूर, बनहट्टी प्रकाशन, १९९९.	
-----------------	--	--

M. A. Sanskrit
SEM - I
MAR-DSE-515 B
तौलनिक साहित्याभ्यास

Total Hours: 60

Marks :100

Credits: 4

अभ्यासक्रमाची उद्दिष्टे	१) विद्यार्थ्यांना तौलनिक साहित्याभ्यासाचे स्वरूप व संकल्पना समजावून देणे. २) विद्यार्थ्यांना तौलनिक साहित्याभ्यासाची पार्श्वभूमी समजावून सांगणे. ३) विद्यार्थ्यांना तौलनिक साहित्याभ्यासाच्या क्षेत्रांचा परिचय करून देणे. ४) विद्यार्थ्यांना तुलनापद्धतीचे स्वरूप व विश्व साहित्य, राष्ट्रीय साहित्य, भारतीय साहित्य संकल्पना समजावून सांगणे.	
अभ्यासक्रमाचे फलित	१) विद्यार्थ्यांना तौलनिक संकल्पना- स्वरूप व पार्श्वभूमी जाणून घेता येईल. २) विद्यार्थ्यांना तुलनात्मक अभ्यासपद्धतींचा परिचय होईल. ३) विद्यार्थ्यांना तौलनिक साहित्याभ्यासाची शोध क्षेत्रे समजून घेता येतील. ४) विद्यार्थ्यांना तौलनिक साहित्याभ्यासातील संप्रदायांचा परिचय होईल..	
Unit	Topic Particular	Hours
Unit I	तौलनिक साहित्याभ्यास: संकल्पना व स्वरूप १ तौलनिक साहित्याभ्यास संकल्पना व स्वरूप २ तौलनिक साहित्याभ्यासाच्या उदयाची युरोपातील व भारतातील पार्श्वभूमी ३ तेनची त्रिसूत्री, मिशेलचे तीन सिद्धांत ४ तुलना आणि साहित्यव्यवहार	15
Unit II	तुलनात्मक अभ्यास पद्धती १ केंद्रवर्ती व केंद्रोसारी तुलनापद्धती २ एककालिक व भिन्नकालीन तुलनापद्धती (ऐतिहासिक) ३ दोन देशीभाषांतील साहित्यकृतींची तुलना ४ दोन परकीयभाषांतील साहित्यकृतींची तुलना	15
Unit III	तौलनिक साहित्याभ्यासाची दिशा / शोध क्षेत्रे १ द्वैभाषिक साहित्यकृतींचा अभ्यास २ आशयसूत्रांचा अभ्यास ३ वाङ्मय प्रकारांचा अभ्यास ४ वाङ्मय प्रवाह व चळवळी यांचा अभ्यास	15
Unit IV	तौलनिक साहित्य व संप्रदाय १ विश्व साहित्य २ राष्ट्रीय साहित्य ३ भारतीय साहित्य ४ तौलनिक साहित्यातील विविध संप्रदाय	15

Study Resources	१. बापट वसंत- 'तौलनिक साहित्याभ्यास' मुंबई, मौज प्रकाशन, १९८१ २. पाटील आनंद- तौलनिक साहित्य नवे सिद्धांत आणि उपयोजन औरंगाबाद, साकेत प्रकाशन, १९९८ ३. जहागिरदार चंद्रशेखर (संपा.) -तौलनिक साहित्याभ्यास : तत्त्वे आणि दिशा, प्रकाशन पुणे, १९९२ ४. मेथ्राम (पाटील) निता-तौलनिक साहित्याभ्यास संकल्पना व विचार नागपूर, अंशुल पब्लिकेशन, २०१९ ५. काळे कल्याण, सोमण अंजली (संपा), भाषांतरमीमांसा, पुणे, प्रतिमा प्रकाशन, १९९७ ६. कऱ्हाडे सदा, भाषांतर, मुंबई, लोकवाङ्मयगृह, १९९८ ७. फाटक म. वि., ठकार रजनी, भाषांतर: शास्त्र की कला, पुणे, वरदा प्रकाशन, १९८७ ८. सारंग विलास, भाषांतर आणि भाषा, मुंबई, मौज प्रकाशन गृह, २०११ ९. तिवारी भोलानाथ , अनुवाद प्रक्रिया, लातूर अरुणप्रकाशन, २०१७ १०. वरखेडे रमेश (संपा), भाषांतरविद्या : स्वरूप आणि समस्या, नाशिक, य.च. म. मुक्त विद्यापीठ, ११. देवी गणेश, 'भारतीय संदर्भात तौलनिक साहित्याभ्यास, कोल्हापूर सौरभ प्रकाशन, १९९२ १२. मोकाशी मधुकर, भाषांतर चिकित्सा, पुणे. स्नेहवर्धन प्रकाशन, २०१२ १३. मिरजकर निशिकांत, तौलनिक साहित्य, पुणे, प्रतिमा प्रकाशन, २०१६	
-------------------------------	---	--

M. A. Sanskrit
SEM - I
SAN-RM -516
Sanskrit Language and Research
संस्कृत भाषा आ ण संशोधन

Total Hours: 60

Marks: 100

Credits: 4

Course objectives	1. To study the importance & need of research. 2. To study the research method in language. 3. To study the types of research in Sanskrit literature 4. To study the research methodology of Sanskrit language
Course outcomes	At the end of course, the students will be able to: 1. know the importance & need of research. 2. get the research method in language . 3 know the types of research in Sanskrit literature 4. learn the research methodology of Sanskrit language
Unit	Topic Particular
Unit I	शोध प्र व धः दर्पण 1.1 शोधस्य परिचयः 1.2 शोधस्वरूपम् 1.3 शोधोद्देश्यम् 1.4 शोध प्रकारः
Unit II	शोध प्र व धः दर्पण 2.1 प्र व ध प्र क्रया 2.2 वषय निर्वाचन 2.3 शोध समस्या 2.4 शोधप्रबंधस्य क्रया व ध
Unit III	शोध प्र व धः दर्पण 3.1 रूप वधानम् 3.2 भू मका- उपसंहारस्य महत्त्व 3.3 शोधप्रबंधस्य लेखनेसंस्कृतसाहित्यस्य प्राचीनतत्त्व 3.4 शोधप्रबंधस्य लेखनेआधुनिक संस्कृत संस्कृतसाहित्यस्य महत्त्वम्

Unit IV	शोध प्र व ध: दर्पण 4.1 शोधप्रबधस्य लेखनेपांडू लप्या महत्त्वम् 4.2 शोधप्रबधस्य लेखने संस्कृत पत्र-पत्रिकाणाम योगेदाम् 4.3 शोधप्रबधस्य लेखने संगणस्य उपयोगः 4.4 आंतर वद्या शाखीय संशोधन
Study Resources	1. द् ववेदी प्रभूनाथ, <i>संस्कृत शोध प्र व ध</i>, वाराणासी, शारदा संस्कृत पुस्तकालय, २०१७ 2. पांडेय देवेन्द्रनाथ, <i>शोध प्र व ध</i>, जयपूर, संस्कृत पुस्तकालय. २०१२ 3. वरखेडे रमेश, मंगला, <i>संशोधनाचे पद्धतीशास्त्र</i>, ना शक. प्रकाशक, मंगला वरखेडे, २०१३ 4. कन्हाडे बी. एम, <i>शास्त्रीय संशोधन पद्धती</i>, नागपूर, मनोहर पंपळापुरे, पंपळापुरे अँड कं. पब्लिशर 5. संत तू. का. <i>संशोधन पद्धती प्र क्रया</i>, पुणे, पुणे वद्यार्थी गृह प्रकाशन. २०१० 6. अदवंत म. ना., <i>भाषा व साहित्य: संशोधन</i>, पुणे साहित्य प्रकाशन १९६० 7. पाटील महेंद्र, <i>संशोधन पद्धती</i> 8. भुसारी रघुनाथ महारुद्र, <i>साहित्य आ ण संशोधन</i>, हैद्राबाद, उस्मानिया वद्यापीठ, १९५१ ९. झा अनिल कुमार, <i>शोध प्र व ध: दर्पणः</i>, जयपूर सेन्ट्रल संस्कृत युनिव्हर्सिटी, २०१८

SEM II

M. A. Sanskrit
SEM-II
SAN- DSC- 521 - Mahakavya
महाकाव्य

Total Hours: 60

Marks: 100

Credits: 4

Course objectives	1. To study the definition and Lakshanas of Mahakavya. 2. To study the beauty of Kavya/poetry & Mahakavya. 3. To study the language skills of <i>Bharvi</i> . 4. To study the Arthaantaranyaas Alankara used by <i>Bharvi</i> .	
Course outcomes	At the end of course, the students will be able to: 1. know the definition and Lakshanas of Mahakavya. 2. get the beauty of Kavya/poetry & Mahakavya. 3. understand and study the language skills of <i>Bharvi</i> 4. equipped with knowledge of the Arthaantaranyaas Alankara used by <i>Bharvi</i> .	
Unit	Topic Particular	Hours
Unit I	करातार्जुनीयम् –भरवी सर्ग १ ला 1.1 महाकाव्याची लक्षणे, भरवीचा काळ, कलाकृती, कथानक. 1.2 श्लोक १ ते ०७ दूत लक्षणे, दुर्योधनाच्या राज्याचे वर्णन. 1.3 श्लोक ०८ ते १५ दुर्योधनाची साम, दाम, भेद दण्ड नीती. 1.4 श्लोक १६ ते २३ वनेचराचा वृत्तान्त, दुर्योधनाचे वैभव	15
Unit II	करातार्जुनीयम् –भरवी सर्ग १ ला 2.1 श्लोक २४ ते ३० दुर्योधनाची आंतरिक भीती, द्रौपदीचा कोध 2.2 श्लोक ३१ ते ३५ द्रौपदी यु धृष्ठीराला उद्दे पत करते. 2.3 श्लोक ३६ ते ४० वनातील पांडवांची स्थिती. 2.4 श्लोक ४१ ते ४६ यु धृष्ठीराला संधी मोडून युद्धासाठी प्रेरणा. अर्थान्तरन्यास. भारवे: अर्थगौरवम्	15
Unit III	करातार्जुनीयम्- भरवी सर्ग २ रा 3.1 दुसऱ्या सर्गाची पार्श्वभूमी, कथानक राजनीती वषयक ज्ञान 3.2 श्लोक १ ते ०७ द्रौपदीच्या उक्तीचे भीम समर्थन करतो. 3.3 श्लोक ०८ ते १५ यु धृष्ठीराला शान्तनीतिचा त्याग करण्याचा. भीमाचा सल्ला. 3.4 श्लोक १६ ते २३ वनवास सोडून क्षात्र धर्माचे पालन करण्याचा भीमाचा सल्ला.	15

Unit IV	करातार्जुनीयम्- भरवी सर्ग २ रा 4.1 श्लोक २४ ते ३१ राजनीती वषयक अंगांचा प्रयोग करण्यासाठी प्रेरणा. 4.2 श्लोक ३२ ते ४० यु धष्ठीराचे राजनीती वषयक ज्ञान. 4.3 श्लोक ४१ ते ४७ वनवासाचा कालखंड संपल्यानंतर युद्धनीतीचा अवलंब. 4.4 श्लोक ४८ ते ५६ अ ववेकाचे वागणे योग्य नसल्याचा यु धष्ठीराचा सल्ला..	15
Study Resources	1. भरवी अंजली पर्वते, संपा. करातार्जुनीयम्- पुणे. प्रसाद प्रकाशन, २००६ 2. का लदास, संपा.राम शेवाळकर. त्रिवेणी. पुणे.प्रसाद प्रकाशन, २००५ 3. जोग. आर.एस. सांस्कृत काव्य वाङ्मय. 4. वाटावे के. ना, संस्कृत काव्याचे पंचप्राण-, पुणे २.प्रकाशन, मनोहर ग्रंथमाला, १६०९ सदा शव पेठ, ३.. १९७० 5. भरवी, भाटीया कांता, संपा. करातार्जुनीयम्-सर्ग २, दिल्ली, वाराणासी,, भारतीय वद्या प्रकाशन, १९९९ 6. भरवी, अमल धारी संह तथा भाटीया कांता, संपा. करातार्जुनीयम्. दिल्ली, वाराणासी,, भारतीय वद्या प्रकाशन, १९९९ ७. भरवी. करातार्जुनीयम्. श्री निवास शर्मा, संपा. दिल्ली, वाराणासी,, भारतीय वद्या प्रकाशन, १९९९ ८. भरवी. करातार्जुनीयम्. वाराणासी. चौखंबा प्रकाशन, १९८० ९. भरवी. करातार्जुनीयम्. मश्रा संजु संपा. दिल्ली. नाग प्रकाशन. २००५ १०. अवस्थी प्रेमा. . करातार्जुनीयम्: एक समीक्षा वाराणासी. चौखम्बा सुरभारती प्रकाशन. २०१५	

M. A. Sanskrit
SEM - II
SAN-DSC-522 – Vaykarn II
व्याकरण II

Total Hours: 60
Marks: 100

Credits: 4

Course objectives	1. To acquaint the students with Vedic words and their meaning. 2. To study the theory of development of words in <i>Nirukt</i> . 3. To study the importance of <i>Nirukt</i> . 4. To study the creation of the words in Nighantu.	
Course outcomes	At the end of course, the students will be able to: 1. understand the uniqueness of Vedic words and their meaning 2. know the theory of development of words in Nirukt 3. get the importance of Nirukt. 4. to study the creation of the words in Nighantu	
Unit	Topic Particular	Hours
Unit I	निरुक्त अध्याय 1 1.1 समाम्नाय , षड् भाव वकार , नाम 1.2 आख्यात , उपसर्ग 1.3 निपाताचे प्रकार 1.4 अथा प पदपूर्णार्थक	15
Unit II	निरुक्त अध्याय 1 2.1 अनर्थकाः हि मंत्राः अर्थवन्तः 2.2 शब्दसामान्यात् ज्ञान प्रशंसा अज्ञान निंदा 2.4 साक्षात् कृतधर्मा ऋ ष	15
Unit III	निरुक्त अध्याय 2 3.1 शब्द निर्वचन 3.2 शब्द निर्वचन 3.3 वद्या दानाचे अधिकारी 3.4 गौ शब्द व्युत्पत्तिः	15

Unit IV	निरुक्तअध्याय2 4.1 निर्वचनाचे सद्धान्त 4.2 त द्धत् व सामा सक शब्दांची व्युत्पत्ती 4.3 वद्या दानाचे अ धकारी 4.4 निरुक्तातील निर्वचन गौ ,अंतरिक्ष इत्यादी	15
Study Resources	1. यास्काचार्य, <i>निरुक्त</i>; संपा. व.क. राजवाडे; पुणे;प्राच्य वद्या संशोधन मंदिर ;1993 . 2. यास्काचार्य, <i>निरुक्त</i>; संपा. डॉ. उमाशंकर ऋ ष,;वाराणसी 1 ; चौखंबा प्रकाशन,1966. 3. यास्काचार्य, <i>निरुक्त</i>; संपा.डॉ. अंबादास मुळे; संगमनेर ;अ भराम प्रकाशन, 2007. 4.यास्काचार्य, <i>निरुक्त</i> भाष्य; प्रो. चंद्रम ण वद्यालंकार,हरिद्वार; प्रो. चंद्रम ण वद्यालंकार गुरुकुल वशव वद्यालय ;1982 5यास्काचार्य;<i>निघंटुतथानिरुक्त</i>;संपा.लक्ष्मणस्वरूप;हिन्दी भाष्यकार सत्यभूषणयोगी,श शकुमार;दिल्ली;मोतीलाल बनारसी दास ;2015 6.यास्काचार्य,<i>निरुक्त शास्त्रम्</i>;भाष्यकार;पं.भगवदत्त;सोनिपत ;रामलालकपूर ट्रस्ट रेवली,2010 7.यास्काचार्य, <i>निरुक्त पंचाध्यायी</i>; संपा. पं. देवशर्मा शास्त्री;नईदिल्ली 2 ; मेहरचंदलक्ष्मणदास पब्लिकेशन्स,1985 8.यासकाचार्य, <i>निरुक्त-सोपानम्</i>;व्याख्याकार; शवप्रसाद द् ववेदी;वाराणसी ;चौखम्भा प्रकाशन;1994	

M. A. Sanskrit
SEM - II
SAN-DSC- 523-Natak
नाटक

Total Hours: 60

Marks: 100

Credits: 4

Course objectives	1. To study about the social aspects in Dramas of Shudrak. 2. To do the technical study of Drama. 3. To study the literary contribution of 'Shudrak' 4. To know the contribution of 'Karuna' sentiment in drama	
Course outcomes	At the end of course, the students will be able to: 1. know about the social aspects in Dramas of Shudrak. 2. get the technical study of Drama. 3. know the literary contribution of 'Shudrak'. 4. know the contribution of 'Karuna' sentiment in drama.	
Unit	Topic Particular	Hours
Unit I	मृच्छकटिक-शुद्रक 1.1 शुद्रकाचा परिचय, रचना काळ, कवीची कलाकृती 1.2 अंक १ ला अलंकारन्यास, सामाजिक नाटकाची रचना 1.3 अंक २ रा द्यूतकर संवाहकौ, पात्रांची व वधता, 1.4 अंक २ रा सामाजिक परिस्थिती, चारुदत्ताचे व्यक्तित्व	15
Unit II	मृच्छकटिक-शुद्रक 2.1 अंक ३ रा संधीच्छेद, तळागाळातील पात्रांचे चित्रण 2.2 अंक ३ रा संधीच्छेदो चौर कर्म, चारुदत्ताची उदात्तता 2.3 अंक ४ था मदनिका-श वलक यांची प्रेमकथा 2.4 अंक ५ वा दुर्दिन वसंतसेना व चारुदत्त यांची भेट	15
Unit III	मृच्छकटिक-शुद्रक 3.1 अंक ६ वा प्रवहण वपर्यय, भाषा वै वध्य 3.2 गाडीच्या अदलाबदलीचा रंजक प्रसंग 3.3 अंक ७ वा आर्यकापहरण, वसंतसेनेचे अपहरण 3.4 अंक ८ वा वसन्त सेना मोटन, वसन्तसेनेला मारण्याचा प्रयत्न.	15

Unit IV	मृच्छकटिक-शुद्रक 4.1 अंक ९ वा व्यवहार, चारुदत्तावर वसन्तसेनेच्या खुनाचा आरोप 4.2 अंक ९ वा चारुदत्ताला फाशीची शिक्षा जाहिर 4.3 अंक १० वा संहार, चारुदत्त शिक्षेपासून सूटका 4.4 भिक्षु संवाहक बनतो, चारुदत्ताला राज्य प्राप्ती, सामाजिक नाटका म्हणून वेगळेपण	15
Study Resources	1 शूद्रक, <i>मृच्छकटिक</i>. वाराणसी. चौखंबा सुरभारती प्रकाशन १९९० 2 शूद्रक, <i>मृच्छकटिक</i>. व्याख्याकार आचार्य रामानंद ववेदी. संपा. डॉ मनमोहन बाजपेई. प्रकाशक भारतीय वद्या प्रकाश, देहली, वाराणसी 3) शूद्रक, <i>मृच्छकटिक</i> – ED. Prof. V.C.Vasudevan Elayat. South India. Pub. R.S. Vadhyar & sons- Book Sellers & Publishers, Kalpathy, Palakkad 678003 2014 ४) शूद्रक, <i>मृच्छकटिक</i>, जगदिशचंद्र मश्र संपा. वाराणसी. चौखंबा सुरभारती प्रकाशन १९९३ ५) सनन्द कुमार त्रिपाठी <i>मृच्छकटीकस्य धर्मशास्त्रीयसमीक्षा</i>. देहली, नाग प्रकाशन, २०१० ६) शूद्रक, <i>मृच्छकटिक</i>. राम शंकर त्रिपाठी संपा. वाराणसी. चौखंबा सुरभारती प्रकाशन १९९३ ७) शूद्रक, <i>मृच्छकटिक</i>. मदन गोपाल वाजपेई संपा. दिल्ली, न्यू भारतीय कार्पोरेशन, २०१६ ८) शूद्रक, <i>मृच्छकटिक</i>. राम शेवाळकर संपा. पुणे, प्रसाद प्रकाशन, २००५ ९) शूद्रक, <i>मृच्छकटिक</i>. एम.आर.काळे. संपा. दिल्ली. मोतीलाल बनारसी दास, पुनर्मुद्रण, १९६९ १०) कीथ.ए.बी. <i>संस्कृत ड्रामा</i>. मोतीलाल बनारसी दास, १९६५ पुनर्मुद्रण २००	

M. A. Sanskrit
SEM II
DSC-SAN-524- Dharmshastra
धर्मशास्त्र

Total Hours: 30

Marks: 50

Credits: 2

Course objectives	1. To study the Ancient traditional shastra 2. To learn the importance of sanskar . 3. To study the shodash sanskar . 4. To learn the kinds of sanskar	
Course outcomes	At the end of course, the students will be able to: 1.Acquaint the Ancient traditional shastra. 2.get the importance of shastra .. 3.know the shodash sanskar 4.learn the kinds of sanskar .	
Unit	Topic Particular	Hours
Unit I	पारस्कर गुह्यसूत्र 1.1 षोडश संस्कार 1.2 उपनयन संस्कार 1.3 समावर्त संस्कार 1.4 संस्काराचे महत्त्व	08
Unit II	पारस्कर गुह्यसूत्र 2.1 वेदारंभ 2.2 दीक्षा ग्रहण 2.3 स्मश्रू वमोचन 2.4 दंड परित्याग	07
Unit III	पारस्कर गुह्यसूत्र 3.1. ववाह भेद , 3.2. ववाह संस्कार 3.3. संस्काराचे महत्त्व 3.4. स्वागत वधी	08

Unit IV	पारस्कर गुह्यसूत्र 4.1 मधुपर्क 4.2 कन्यादान 4.3 जया होम, 4.4 सप्तपदी	07
Study Resources	1. वेद रत्न सत्यव्रत, पारस्कर गुह्यसूत्र. हिंदोडन, राजस्थान २००१ 2. पाठक जमुना, पारस्कर गुह्यसूत्र, वाराणासी, भारतीय वद्या भवन चौक 2015. 3. पारस्कर, पारस्कर गुह्यसूत्र, वाराणासी, अमर भारती प्रकाशन चौखंबा 1960 . 4. पारस्कर, पारस्कर गुह्यसूत्र. हिंदोडन, राजस्थान २००१ ५ मालवीय सुधाकर, पारस्कर गुह्यसूत्र, वाराणासी, चौखंबा प्रकाशन के १७ गोपाल मंदिर लेन २०१८ 6. पारस्कर, पारस्कर गुह्यसूत्र संपा, आचार्य जयराम, मथुरा स्वामी अखंडनंद पुस्तकालय, आनंद कुटी मोती झील, वृंदावन २०१७ ७ सरस्वती दयानंद, संस्कार वधी, परोपकारिणी सभा, अजमेर केसर गंज, २०११ ८. पारस्कर, ववाह वधी संपा. अनुवादक, साखरे भीमा शंकर, सुरभारती प्रकाशन, सीता राम नगर, लातूर. ९ उपाध्याय श्रीकंठ, सनातन संस्कार वधी, दिल्ली ७, माधव पुस्तकालय, १०३, A कमला नगर, २००२ १० संद्धान्तालंकार सत्यव्रत, संस्कार चंद्रिका, नवी दिल्ली ४८, वजय कृष्ण लखन पाल, ग्रेटर कैलास, २००३	

M. A. Sanskrit
SEM II
MAR-DSE-525 A
साहित्यप्रकारांची संकल्पना-II

Total Hours: 60

Marks: 100

Credits: 4

अभ्यासक्रमाची उद्दिष्टे	१) खान्देशातील साहित्याचे स्वरूप समजावून सांगणे. २) खान्देशातील ललित साहित्याची वाटचाल समजावून सांगणे. ३) खान्देशातील निवडक कवींच्या कवितेचे स्वरूप समजावून सांगणे. ४) खान्देशातील निवडक कथा लेखकांच्या कथावाङ्मयाचा परिचय करून देणे.	
अभ्यासक्रमाचे फलित	At the end of course, the students will be able to: १) विद्यार्थ्यांना चरित्र हा साहित्यप्रकार सर्वांगाने समजून घेता येईल. २) विद्यार्थ्यांना आत्मचरित्र हा साहित्यप्रकार सर्वांगाने समजून घेता येईल. ३) विद्यार्थ्यांना ललित गद्य हा साहित्यप्रकार सर्वांगाने समजून घेता येईल. ४) विद्यार्थ्यांना प्रवासवर्णन हा साहित्यप्रकार सर्वांगाने समजून घेता येईल	
Unit	Topic Particular	Hours
Unit I	चरित्र : संकल्पना व स्वरूप १ चरित्र : संकल्पना व स्वरूप २ चरित्र वाङ्मयाचे घटक ३ चरित्राचे प्रकार ४ आकृतीबंध व वेगळेपण	15
Unit II	आत्मचरित्र : संकल्पना व स्वरूप १ आत्मचरित्र : संकल्पना व स्वरूप २ आत्मचरित्र वाङ्मयप्रकाराचे घटक ३ आत्मचरित्राचे प्रकार ४ आकृतीबंध व वेगळेपण	15
Unit III	ललित गद्य : संकल्पना व स्वरूप १ आत्मचरित्र : संकल्पना व स्वरूप २ आत्मचरित्र वाङ्मयप्रकाराचे घटक ३ आत्मचरित्राचे प्रकार ४ आकृतीबंध व वेगळेपण	15
Unit IV	प्रवासवर्णन : संकल्पना व स्वरूप १ ललित गद्य : रचनाबंध व स्वरूप २ ललित गद्याचे घटक ३ ललित गद्याचे प्रकार ४ आकृतीबंध व वेगळेपण	15

Study Resources	१. जोशी सुधा, कथा : संकल्पना आणि समीक्षा मराठी विभाग, मुंबई विद्यापीठ आणि मौज प्रकाशन, २००० . २. शेवडे इंदुमती, मराठी कथा : उदगम आणि विकास, मुंबई , सोमय्या प्रकाशन, १९७३. ३. फडके ना. सी. , लघुकथा : तंत्र आणि मंत्र ,मुंबई ,व्हीनस प्रकाशन, १९५२. ४. हातकणंगलेकर म.द., मराठी कथा : रूप आणि परिसर ,पुणे , सुपर्ण प्रकाशन, २००८ . ५. पाटणकर वसंत , कविता: संकल्पना, निर्मिती आणि समीक्षा, मुंबई ,मराठी विभाग, मुंबई विद्यापीठ आणि अनुभव प्रकाशन, १९९५. ६. काळे अक्षयकुमार , अवर्चीन मराठी काव्यदर्शन, नागपूरबनहट्टी , प्रकाशन, १९९९. ७. आशुतोष पाटील ,(संपा) मातीत अजून ओल आहे ,जळगाव ,प्रशांत पब्लिकेशन्स, २०२२ ८. वले वासुदेव ,खानदेशातील साहित्य ,जळगाव ,प्रशांत पब्लिकेशन्स, २०१६. ९. वले वासुदेव ,खानदेश :साहित्य आणि संस्कृती ,जळगाव ,प्रशांत पब्लिकेशन्स, २०१६. १०. शहा मु.(संपा) .ब. खानदेशचा सांस्कृतिक इतिहास वाणी मराठी.स.का ,धुळे , २००४, प्रगत अध्ययन संस्था	
-------------------------------	--	--

M. A. Sanskrit
SEM - II
MAR- DSE-525 B
महानगरीय मराठी साहित्य

Total Hours: 60

Marks: 100

Credits: 4

अभ्यासक्रमाची उद्दिष्टे	१) मराठीतील महानगरीय साहित्याचा परिचय करून देणे. २) महानगरीय साहित्याची स्वरूप वैशिष्ट्ये समजावून सांगणे. ३) महानगरीय मराठी साहित्याचे वेगळेपण समजावून सांगणे. ४) निवडक महानगरीय साहित्यकृतींचे स्वरूप, आशय व महत्त्व समजावून सांगणे.	
अभ्यासक्रमाचे फलित	१) विद्यार्थ्यांना ग्राम, महानगर या संकल्पना समजून घेता येतील. २) विद्यार्थ्यांना महानगरीय संस्कृती व महानगरीय साहित्याची स्वरूप-वैशिष्ट्ये व वाटचाल समजून घेता येईल. ३) विद्यार्थ्यांना या कथासंग्रहाच्या अभ्यासातून महानगरीय 'मोराची बायको' कथेचे स्वरूप व वैशिष्ट्ये समजून घेता येतील. ४) विद्यार्थ्यांना या नाटकाच्या अभ्यासातून महानगरीय 'काय डेंजर वारा सुटलाय' नाटकाचे स्वरूप व वैशिष्ट्ये समजून घेता येतील.	
Unit	Topic Particular	Hours
Unit I	महानगर: संकल्पना व स्वरूप १ महानगर : तात्त्विक विचार २ ग्राम, नगर व महानगर या संकल्पना ३ शहरीकरण आणि महानगरीकरणाची प्रक्रिया ४ महानगरातील समाजवास्तव	15
Unit II	महानगरीय साहित्य : संकल्पना व स्वरूप १ महानगरीय साहित्याचे स्वरूप २ महानगरीय संस्कृती व साहित्य यांचा अनुबंध ३ महानगरीय साहित्याची वैशिष्ट्ये व वेगळेपण ४ मराठीतील महानगरीय साहित्याची वाटचाल	15
Unit III	कथा : 'मोराची बायको'-किरण येले १ 'मोराची बायको' या संग्रहातील कथांचे स्वरूप २ 'मोराची बायको' या संग्रहातील कथांचे आशयविश्व ३ 'मोराची बायको' या संग्रहातील कथांची वैशिष्ट्ये ४ 'मोराची बायको' या संग्रहातील कथांचे वेगळेपण व मूल्यमापन	15

Unit IV	नाटक : 'काय डेंजर वारा सुटलाय'-जयंत पवार १ 'काय डेंजर वारा सुटलाय' या नाटकाचे स्वरूप २ 'काय डेंजर वारा सुटलाय' या नाटकातील संवाद ३ 'काय डेंजर वारा सुटलाय' या नाटकाचा आशय ४ 'काय डेंजर वारा सुटलाय' या नाटकाची वैशिष्ट्ये व वेगळेपण	15
Study Resources	१. जोशी सुधा, <i>कथा : संकल्पना आणि समीक्षा</i> मराठी विभाग, मुंबई विद्यापीठ आणि मौज प्रकाशन, २००० . २. शेवडे इंदुमती, <i>मराठी कथा : उदगम आणि विकास</i> , मुंबई , सोमय्या प्रकाशन, १९७३. ३. हातकणंगलेकर म.द., <i>मराठी कथा : रूप आणि परिसर</i> , पुणे , सुपर्ण प्रकाशन, २००८ . ४. आडारकर नीरा व मेनन मीरा , <i>कथा मुंबईच्या गिरणगावाची</i> मौज , मुंबई , प्रकाशन ५. गायकवाड शरद व शिंदे सुनील (.संपा) <i>जागतिकीकरण आणि मराठी साहित्य</i> , स्नेहवर्धन प्रकाशन , पुणे , ६. कोत्तापल्ले नागनाथ ,(.संपा) <i>साहित्य आणि समाज</i> , प्रतिमा प्रकाशन , पुणे , ७. जाधव रा ,.ग. <i>निवडक समीक्षा</i> , पद्मगंधा प्रकाशन , पुणे , ८. जाधव रा ,.ग. <i>मराठी वाङ्मयाचा इतिहास, २००० ते १९५०</i> , खंड सातवा , महाराष्ट्र साहित्य परिषद , पुणे , भाग दुसरा ९. जाधव रा ,.ग. <i>मराठी वाङ्मयाचा इतिहास, २००० ते १९५०</i> , खंड सातवा , महाराष्ट्र साहित्य परिषद , पुणे , भाग तिसरा १०. शहा मृणालिनी आणि टिळक विद्यागौरी , <i>आधुनिक मराठी साहित्य आणि सामाजिकता</i> , पद्मगंधा प्रकाशन , पुणे ,	

M. A. Sanskrit
SEM-II
OJT INT 2-SAN-526 Internship
प्रशिक्षण कार्यक्रम

Total Hours: 120

Marks: 100

Credits: 4

Course objectives	1. To study about the practical knowledge. 2. To study about the work culture. 3. To study about social activities. 4. To study about various activities doing social work	
Course outcomes	At the end of course, the students will be able to: 1. know about the practical knowledge . .2. know the work culture 3.know about social activities 4. know about various activities doing social work	
Unit	Topic Particular	Hours
Unit I	परिसरातील शाळेला शळेत प्रशिक्षण	30
Unit II	वृत्तपत्र आणि प्रकाशक यांच्याकडे प्रशिक्षण	30
Unit III	FM रेडीओ मनभावन	30
Unit IV	वैदिक पाठशाला प्रशिक्षण	30

शुभमस्तु